

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

15 Sbre. 1925 — No 188

اجتهاد

فلسفی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدایسی ۵ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۸۸ — ۱۵ ایلول ۱۹۲۵

بزی ترده سوق ایدنلر وار ایسه اونلرک حق و بلاهته حکم ایتمکده حالامی تردد ایدم جکیز ؟

آرقاداشلر : توران قیافتی أحیا ایلهمکه محل یوقدر ، مدنی و بین الملل قیافت بزم ایچون ، چوق جوهرلی ملتزم ایچون لایق برقیافتدر . اونی اکتساب ایدم جکیز . آباقده اسقاریین و یافو طین ، باقاده بانطالون ، اوستده یلک ، کوملک ، قراوات ، یاقالق ، جاکت و بالطبع بونلرک متممی اولمق اوزره باشده سپر شمسلی ، سرپوش . . . بونی چوق آچیق سویله مک ایسته رم . بو سرپوشک آدینه شایقه دینیر . ره دینغوت کبی ، بونزور کبی ، سموکین کبی ، فراق کبی . . .

اشای سیاحتده کویلمده دکل بالخاصه قصبه و شهر لرده قادین آرقاداشلر بزمک یوزلرینی و کوزلرینی چوق کشف و اعلالی صورتده قاپامقده اولدقلرینی کوردم . بالخاصه بو صیجاق موسمده بو طرزک کندیلری ایچون مطابقا موجب عذاب و اضطراب اولدیغنی تخمین ایدیورم ، ارکک آرقاداشلر ! بو خام خودبینلکمز آغیردر . بو بلکه چوق عقیف چوق دقتلی اولدیغمزک ایجابیدر . فقط محترم آرقاداشلر رفقای نسوانمزده بزم کبی مدرک و متفکر انسانلردر اونلره ایجابات اخیرمی تلقین ایتک و ملی اخلاقری آکلاتمق و اونلری ده عینی نور ایلده ، نزاhtله تجهیز ایتک ایبره سی اوزرنده بولندقدن صوکره فضله خودبینلکه لزوم قالمز اونلرده یوزلرینی جهانه کوسترسونلر و کوزلریله جهانی دقتله کوره بیلسونلر . بونده قورقولاچق برشی یوقدر . آرقاداشلر : صورت مخصوصه ده تلفظ ایدیورم . قورقاییکیز . بو کیدیش ضروریدر . بو ضرورت بزی یوکسک و مهم بر نتیجه یه ایصال ایدیور ایسترسه کز بیلدیریم بو قادار یوکسک و مهم بر نتیجه یه وصول ایچون لازم کلورسه بعض قوربانلرده ویره لم . یونک زیانی یوقدر . مهم اولارق شونی اخطار ایدرم ، که بو حالک محافظه سنده تعندو تعصب همیزی هر آن قوربانلق قویون اولمق استعدادندن قورتاراماز .

خانم وبک آرقاداشلرم : سزه معلومکیز اولان بر حقیقتی قصبه بر جمله ایلده عرض ایدم جکم . بنی معذور کورکیز . مدنیتک چوشقون سیلی قارشیسنده مقاومت

بیوده در . او ، غافل اطاعت سزلر حقنده چوق بی آمان در . داغلری ده لن ، سمالرده پرواز ایدن ، کوزله کورولمه یین بیلدیزلره قادار هر شیئی کورن ، تنویر ایدن ، تدقیق ایدن مدنیتک مواجهه قدرت و علویتده قرون وسطائی ذهنیتلره و ابتدائی خرافه لرله یورو مکه چالیشان محو اولمایه و یا هیچ اولمازسه اسیر ورزیل اولمایه محکومدر . حالبوکه تورکیه جمهوریتی خلقی ، متکامل برملت اولارق الی الابد یاشامغه قرار ویرمش ، اسارت زنجیرلرینی ایسه نارینخده نامسبوق قهرمانلقلره پارچه پارچه ایتشدیر ، [غایت شدتلی و پک سوره کلی آلقیشلر]

دوقتور عبدالله جودت

عقل سلیم

محرری راهب مهله

مبحث ۴۱ - اللهنه تهئولوژیانک ویردیکی بتون خصلت Qualité لر ، ینه تهئولوژیانک اللهده موجودیتی فرض ایتدیکی ماهیت Essence ه مخالفدر .

اللهه ویریلن بتون بوصقلر ، ماهیتی اعتباریله ، نوع بشر افرادینه هر درلو مشابعت دن محروم بر ذاته هیچ بر صورتله موافق کلز . واقعا الوهیتی ترین ایتمش اولدوقلری بشری خصلتلر مبالغه لندیریله رک ایشک ایچندن چیقوله بیله جکینی ظن ایدرلر . بشری خصلتلری نامتناهی یه قادار سوررلر و بو آندن اعتباراً آرتق آکلاشماق امکانی زائل اولور . انسانک الله ایلله توحیدی دیمک اولان تهآنتروپیا Théantropie دن نه نتیجه حاصل اولور ؟ یالکیز بر خیال باطل حاصل اولور . وجوده کتیر یله سی ایچون دنیانک زحمتی چکیلشم اولان طینی کوزدن نهان ایتمکسزین او خیال باطلک هیچ برشیئی قبول اولوناماز . Dante « جنت Paradis » نعمه سنده ، الوهیتک کندیسنه ، کسکین رنکلی بری برینی دوغوران بر قوس قزح تشکیل ایدن اوچ دائره شکنده کورونمش اولدیغنی حکایه ایدر ؛ فقط کوز قاماشدیران ضیاسنی تثبیت ایتک ایسته دیکی وقت شاعر کندی چهره سنندن غیری برشی کورمه مشدی . انسان اللهه پرستش ایدرکن بالذات کندی کندیسنه السطحی

بالعكس دنياك بتون دينلري آوني تجاوزديده، آماج عصيان اولاراي كوسترمكده در. بتون دينلرك موضوعي كناهكار، نانكور وعاصي انسان ايله غضبناك اللهك آره سني بولماقدور .

مبحث ۴۳ — نه الله انسان ايچون ياييلمشدر ، نه انسان الله ايچون .

اكر الله نامتناهي ايسه، الله انسان ايچون ياييلمشدر ديمك، انسان قارينجه لرايچون ياييلمش ديمكدن داها عبثدر. بر بانجه نك قارينجه لري، بانجه وانك مقاصدينه، آرزولرينه، پروژه لرينه كوره مشغول اولماق رايينده بولونسه لر بانجه وانك فكرينه كوره حركت ايتمش اولورلري ؟ قارينجه لره، (وه رساي) پارقتك كنديلري ايچون وجوده كتيريلش اولديغني وذى حشمت بر حكمدارك كر مكارلغتك بوبارقي وجوده كتيرمه سي آنجاق كنديلري مكممل بر صورنده اسكان غايه سنه معطوف بولونديغني ادعا ايتسه لر بوقارينجه لره مصيب اولورلري ؟ فقط انسانه قياساً لك كوچوك بر بوجك نه قادار دون ايسه اللهه قياساً انسان اوندن بيك قات داها آشاغى بر موقعده قالير. بوججه لره ته ثولوجيانك اعترافنه كوره، منحصرأ الوهيتك صفات ومقاصديه مشغول اولان ته ثولوجيا دليلكلرك لك تام اولاني ، دليلكلرك لك بيوكيدر .

مبحث ۴۴ — كائناتك تكونندن متصذك انساني مسعود ايتك اولماسى دوغرو دكلدر .

ادعا ايدرلر كه الله كائناتي ايجاد ايدر كن انساني مسعود ايتمكدن غيرى بر مقصد استهداف ايتهدى. فقط بالخاصه كنديسى ايچون ياييلمش وقادر كل بر الله طرفندن اداره ايديلمكده اولان بر عالمده انسان حقيقه مسعود ميدر ؟ تصرفاتي پايدار ميدر ؟ حظوظاتي ائملره قاريشق دكليدر ؟ حاللرندن ممنون كيمسه لر چوقيدر ؟ نوع بشر لا يتقطع مادي ومعنوي درد ومصائب قرباني دكليدر ؟ صنعت خالقك شاه اثرى اولاراق بزه كوسته ريلن وجود بشر ما كينه سنك بيك طرزده بوزولماسى يوقيدر ؟ هر ساعت توقف ايتمه يه آماده اولان و بر مدت صوكره كنيديكندن بوزولوب قيريلاجاق اولان گرفت Compliqué برما كته كوسته رن بر ما كينه جي نك مهارتنه حيران اولورمى يز ؟

بر ملاحظه ، اللهك بشره عائد خصلتلردن ، فضيلتلردن ياخود كالات دن هيچ برينه مالك اولامايانغني بزه اثبات ايتك ايچون لك سطحى بر ملاحظه كفائيت ايتك لازم كلرميدى ؟ فضيلتلر من وكالاتمز، مزاجزده كي تعديلاتك نتيجه ليدر . اللهك ده بزم كبي بر مزاجى وارمى ؟ بزم خصلتلر من كنديلر يله برابر ياشاديغمز كيمسه لره قارشى حسن نيتلر مزدور . سزجه الله بر ذات منفرددر ؛ اللهك بر مشابهي يوقدر . « ايس كيشه شيشي » در ؛ الله جمعيت حالنده اصلاً ياشاماز ؛ اللهك كيمسه يه احتياجي يوقدر ؛ هيچ بر كيمسه نك اخلاص ايدمه ديكي بر سعاده مظهردر ؛ كندى بر نسيديلر كز وجهله، بو حالده ، قبول ايديكز، كه بزم فضائل ديدكمز شيلره الله مالك اولاماز واونك حقنده انسان فضيلتكار اولامازلر .

مبحث ۴۵ — نوع بشر موضوع وغايه خلققدر ديمك صاچه در. كندى مزيتك مفتونى اولان انسان زعم ايدسيور، كه الهى ، خلقت كائناتده ، موضوع وغايه اولاراق نوع بشرى آلمشدر . بو قادار دلفريب اجتهاد نه اوزه رينه ابتنا ايدسيور ؟ بزه جواباً « شونك اوزه رينه ابتنا ايدسيور، كه الوهيتى آكلامايه واونالايق عبوديتلر عرض ايتمه به مستعد بر ذكايه مظهر اولان يكانه موجود Être انسان در » ديورلر . بزي تأمين ايدسيورلر، كه الله دنياي آنجاق كندى شان وشرفي ايچون ياراندى وبلاننه نوع بشرك داخل اولماسى لازم كلدى، تا كه آثارينه حيران اولان وكنديسى تبجيل ايدن بر كيمسه بولونسون فقط بواحكامه كوره ، الله هديفى آشكار بر صورته غائب ايتمش دكليدر ؟

بالذات سزك فكر وقناعتكزه كوره هر زمان انسان الهى بيلمه نك نام بر امكانسزلى وكنه الهى حقنده لك زياده نامغلوب بر جهالت ايچنده بولونا جقدر. ۲ : هيچ بر مثل وعديلى بولونمايان بر موجود ايچون شان وشرفك هيچ بر حكم وتأثيرى اولاماز . شان وشرف كندى فضلنى باشقارلريك فضليه مقايسه دن حاصل اولور . ۳ : اكر الله ذاتاً مسعود ايسه، كندى كنديسنه كافى وهر كسدن وهر شى دن مستغنى ايسه عاجز مخلوقلرينك عبوديت عرض ايتمه لرينه نه احتياجي وارددر ؟ ۴ : بتون مساعيسيله برابر الله هيچ تبجيل اولونما مشدر ؟

مبحث ۵۰ — لطف سبحانی Providence دنیای منی بوش
بر کله دن عبارتدر .

ضعیف مخلوق لک احتیاج لرینی تطمین ایتمک صورتیه
الوهیتک اظهار ایتدیکی اهتام کر مکارانه یه لطف سبحانی
دینیلیر ، فقط انسان کوزینی آچار آچار الیهک هیچ بر
کیسه ایچون مشغول اولمادینی کورولور . لطف سبحانی
بودنیانک سکنه سنک ال بویوک بر قسمی ایچون تماماً
اویقوده در . انسانلرک بختیار تسمیه اولونان پک کوچوک
بر مقدار بنه مقابل نه قادیار معظم بد بختیار قافله سی تضییق
آلتنده ایکه مکده وسقالت ایچنده صاراروب صولماقده در .
از مکده اولدقلری اسیرلردن دهاها مسعود اولمایان بر قاچ
مظلم مستبدک اسرافاته طعمه احضار ایتمک ایچون آغزلردن
لقمه لری چکیلوب آلینان ملتر یوقیدر ؟ [*]

[*] بو کتاب یازیلیرکن هر طرفده سلطنت شخصی حکم فرما
ایدی . بوندن یکیری یدی سه اول ، هندیلردن بر قسمی ،
انکلیز اداره سنه قارشی قیام ایتدیکی ویوک بریتانیا دولتک بوقیلمره
قارشی تحریبات مده شه سی سببیه انسانلر قارشی استعمالی بین الدول
ممنوع اولان « دوم دوم » قورشونی قولاندینی زمان بزه
(قهریات) ک محتوباتندن (هند قیای لریک یاد علویلرینه) منظومه سی
ملهم اولمشدی . بوم منظومه :

طبیعتک غضبنده ، غروب و فجرنده ،
نجوم زاهره سنده ، سای صافنده ،
کورور کوزم بشرک عکس رنگ مختنی ؛
بشرکه اولماده بر قاچ حریص وید املک
زبونی نیجه اغفال واعتسافنده .

قطعه سیله باشلا یور و

عباده جبر ایله ای حکم ایدن ستمکرل ؛
بوکون بولونماسده (تهل) کبی بر اوق آتاجاق ،
بزم کلنجه اور تور و صاف فرداسر ،
سیاه قابکتره خنجر ندیم باتاجاق .

قطعه سیله ختام بولیوردی . بوفر دانک نورانیت وصافیتی
ککشلمکده ودرینلشمکده بردوام در . فلک دن شکایت
ایدلرکن بر شاعر مزک :

آلیر بیک اهل دلاک مایه معیشتی

ایدر بر احقک افطاریته بهای رچل

طرزنده تظلمنه موضوع اولان احوال دخی عقل سلیمک
ظفری وفطانت خلقک انکشافی سایه سنده بوکون زواله
یوز طوتمشدر . ع . ج .

طمطراق الفاظ و افتخار ایله خواجهرلر ، لطف سبحانی نک
مکارمنی شرح و لطف سبحانی یه اعتماد اوزره بولنمازی
وعظ ایدلرکن ناکهانی مصائبک حضورنده بو عینی
خواجهرلرک « لطف سبحانی انسانلرک بیپوده پروژهرلیله
اکله نیور ، تصور لرینی زیر وزیر ایدیور ، انسانلرک
جهد و غیرت لرینه کولیور ، حکمت بالغه سی انسانلرک
ذهن لرینی چلمکدن ذوق آلیور ، دیه دیه ذلیلانه
صیرلانیدقلری کورولمیورمی ؟ فقط نوع بشرله
استهزا ایدن ، نوع بشرله اکله ن بر لطف سبحانی یه
ناصل اعتماد ایدیور ؟ طرز حرکتی نیم ایچون ناقابل ایضاح
اولان بر حکمت خفیه لک رفتار مجهولنی حیرانیتله کورمه م
بندن ناصل ایسته نیلیر ؟

حقنده ، آثار یله ، حکم و یریکز دیه جکسکز ؛
ذاتاً بنده آثار یله حکم و یریورم و بولیورم که بو آثار نیم
ایچون بعضاً مفید ، بعضاً مضر دبلر .

بودنیاده نوع بشرک هر فردی ایچون فناقلردن چوق
داها زیاده ایلیکلر وارددر دیه رک لطف ربانی یی حقلی
چیقاردیقلرینه ، تبرئه ایتدیکلر بنه ذهاب اولیورلر . فرض
ایدم که بولطف ربانی نک بزه ارزان ایتدیکی ایلیک یوزدر
وفناقلر اوندر ؛ هر حالده بوقیاس و قبولدن یوز درجه
ایلیکه مقابل لطف ربانی نک اون درجه فالتی ایله آلوده
اولدینی نتیجه سی چیقمازی ؟ بوایسه لطف ربانی ده
موجودیتی فرض ایدیلن کمال مطلق Perfection ایله
ناقابل تألیف دکلیدر ؟

بتون کتابلر ، لطف ربانی نک علاقه دارانه اهتام لرینی
تخیله معطوف واک مدهانه کارانه مدح و ثنارله طولودر .
بونلر اوقونورکن ظن اولونورکه بودنیاده انسانک مسعود
باشامایی ایچون کندی طرفندن هیچ بر جهد اجر اسنه
لزوم یوقدر . حالبوکه انسان چالیشماسه بر کوندن زیاده
کوچ یاشار . کوریورم که ، انسان یاشاماق ایچون قان تر
دوگمیه ، چیفت سورمه یه ، آو آولامایه ، بالق طوتمایه ،
لایق قطع چالیشمایه ، مجبوردر . بوایکسنجی مؤثرلر اولماق سزین ،
مؤثر اول Cause première (هر حالده اکثر خطه لرده)
انسانک محتاج اولدینی شیلردن هیچ برینی تدارک ایتیمور .
هر نه زمان بوکره ارضک هانکی طرفنده نظر لریمی

واهتمام کار بر آنایه بکسر ملک دن حقوق اوزاق اولاراق بو « الوهیت » داهای زیادہ او بوزوق اخلاقی آنالره بکسرکه شهوانی عشققلرینک بدبخت ثمرلرینی درحال اونوتاراق ، دوغان دوغماز ، دوغورمش اولدوقلرندن ممنون اولاراق ، چوقوقلرینی ترک وامدادسز ، حمایه سز ، طالعک کیف وهوسنه عرض ایدرلر .

(هوتانتو) لرك ، کندیلرینه باربار معاملہ سی یابان ملتلردن بوخصوصده داهای فطین اولاراق ، اکثریا ایملک یاپورسه ، اکثریا فنالقده یاپدیغی ایچون (الله) تعبد ایتمکدن امتناع ایندیکلری روایت اولونیور . اللهلرنده ایللمکدن ، عارفیتدن ، اهتمامدن غیری برشی کورمه یین ودنیانک سخنه اولدیغی لایعدرد و محتلرک ، هیجان واستغراق ایله اوپدوکلری عینی آلدن صدور ایتمه سی لازم کلدیکنی کورمک ایستمه یین بر چوق انسانلرک محاکمه سندن ، هوتانتولرک شو محاکمه سی داهای مصیب وتجربه داهای موافق دکلیدر ؟

محرری : راهب مهلیه

آنگلو ساقسون عالمده

قادین وعائله ده تربیه

بر مقاله مزده تورک قادینک نظرلرینی اکثریا آنگلو ساقسون جمعیتلرنده کی قادین وعائله حیاتی اوزهرینه توجیه ایده جکمز ی سویله مشدک . آنگلو ساقسون قادینک اصل تتبعنه ، ایله ریده آمریقای شمالی آنگلو ساقسون جمعیتنده باشلا یا جاغز .

شیمدیلک انکلیزک « عائله ده تربیه » سنی کوزدن کچیرم جکمز ، وبوتبع بلکه برقاچ نسخده دوام ایدر : رهبرمز ، فرانسه حکومتی طرفندن ، انکلیزده متوسط صنفلرک صورت تربیه لری حقنده تدقیقاتده بولونماق اوزره انکلیزیه کوندریش اولان و « انکلیز قومی » عنوانیه ، ترجمه ولشر ایتمش اولدیغمز اترک مؤلفی پروفه سورئمیل بوتمی E. Boutmy نک تمیلزلردن بولونان موسیو ماقس لوقلره Max Leclerc ک اثریدرکه آدی :

L'éducation des classes moyennes et

dirigeantes en Angleterre .

کزدیره جک اولسه م وحشی ومدنی انسانی ، « لطف ربانی » ایله دائمی مجادلده کورورم . لطف ربانی نک ، قاصیرغه لرله ، فورطونه لرله ، طون [انجماد] لرله ، طولولرله ، صوطیانلریله ، قوراققلرله ، انسانک مساعیسی اکثریا فائده سز قیلان ، امکلرینی برهوا ایدن آفتلرله حواله ایندیکی ضربه لره قارشی انسان مدافعه وضعیتی آلماق مجبوریتنده در . خلاصه کلام ، نوع بشرک اسباب سعادتتی تهیه ایله مشغول اولدیغی ادعا اولونان بولطف ربانی نک فنا دولابلرینه قارشی تحفظ ایچون ابنای بشرک لایققطع مشغول بولوندیغنی کوریورم .

انسانلرک بیوک شهرلر تأسیس ایندیکلری هریردن نهرلر کچیرمش اولدیغندن دولایی لطف ربانی برزاهد کال حیرانیتله تحیل ایدیوردی . بو آدمک طرز محاکمه سی ، تکون اشیاده (الله) ک مقاصد منعمانه سی واضحاً کوردوکلرینی ادعا ایدن علمانک طرز محاکمه سی قادار معقول دکلیدر ؟ [هرایی طرز محاکمه بری برندن داهای زیادہ غیر معقول دکلیدر ؟]

مبحث ۴۶ — بوسوزده لطف ربانی دنیای حسن محافظه ایتمکدن زیادہ بوزماقله مشغول و انسانک محبی اولماقدن زیادہ خصمیدر . کندیسینک مدار تحیلی عد اولونان شایان حیرانیت آثارک محافظه سنده ، لطف ربانی نک محسوس بر طرزده تجلی ایندیکنی کوریورمی ی ؟ اگر دنیایی اداره ایدن او ایسه ، اونی ، دنیایی تنظیمدن زیادہ تخریب ایله ، حصوله کتیرمک دن زیادہ تخریب ایتمکله مشغول بولیورز . انسانلرک محافظه وسعادتنه دائماً نگاهبان اولدیغی فرض ایدیلن لطف ربانی عینی انسانلری ، هر آن ، بیکلرجه هلاک ایتمیورمی ؟ لطف ربانی ، هر لحظه ، سوکیلی مخلوقنی کورمز اولیور ؛ بعضاً مسکننی تزلزله اوغراتیور ؛ بعضاً تارالارینی صویه باصدیریور ، بعضاً یاقیجی بر قوراققله تارالارینی یاقوب قاووریور ، بتون طبیعتی انسانه قارشی تسلیح ایدیور ؛ بالذات انسانی اوز همبوعنه قارشی تسلیح ایدیور . صورت عمومیه ده ، انسانی ، نهایت اضطراب ایچنده اولدوریور . کائناتی صیانت و محافظه ایتمک بومیدر ؛ باطل اعتقادلردن متجرد اولاراق ، لطف ربانی نک نوع بشر و ذی حس کافه موجودات حقنده بومشکوک ، بومشوش سیرتی نظر تدقیقه آلینیرسه کورولورکه شفیق